

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 27. oktober 2017

J.nr. 2015-96-lmj

Indberetning vedr. første behandling af forslag til lagtingslov om Færøernes forfatning

Tirsdag den 24. oktober blev forslaget til lagtingslov om Færøernes forfatning 1. behandlet i Lagtinget.

Mødet startede dog med en afstemning om, hvorvidt lovforslaget skulle tilbagevises og således slet ikke komme til behandling i Lagtinget.

Afstemningen om tilbagevisning af forslaget fandt sted på baggrund af et notat fra Lagtingets administration, hvoraf det fremgår, at det er administrationens opfattelse, at lovforslaget, som det foreligger, er i uoverensstemmelse med Lagtingets forretningsorden, blandt andet fordi lovforslaget ikke indeholder tilstrækkelige bemærkninger til de enkelte bestemmelser. Lagtingets administration indstiller derfor til, at forslaget bliver tilbagevist.

Lagtingsformanden oplyste, at Lagtingets formandskab har behandlet notatet fra Lagtingets administration, og formandskabets konklusion er, at man er enig i notatet fra Lagtingets administration.

Formandskabet ønskede herefter, at det skulle være op til Lagtinget at tage endelig stilling til, hvorvidt forslaget skulle tilbagevises eller komme til 1. behandling i Lagtinget.

Inden afstemningen blev mødet afbrudt i 15 min., idet Sambandsflokkurin gerne ville have tid til at afklare partiets stilling.

Efterfølgende stemte de 17 koalitionsmedlemmer alle imod, at lovforslaget skulle tilbagevises, hvorimod de 16 oppositionsmedlemmer stemte for, at forslaget skulle tilbagevises. Ingen stemte blankt og forslaget blev derfor sat under 1. behandling.

Især spørgsmålet om forfatningsforslaget status i forhold til grundloven kom til at fylde meget i løbet af debatten, som varede tæt på 10 timer. Oppositionen spurgte flere gange direkte de forskellige koalitionsmedlemmer, om forfatningsforslaget er under, over eller ligestillet med grundloven.

Koalitionsmedlemmerne anførte i udgangspunktet i deres svar, at de ønsker, at det færøske folks selvbestemmelsesret bliver stadfæstet, og at det er det færøske folk, der står øverst, og dermed har magten. Det fremgik imidlertid også, at der indbyrdes i koalitionen er en forskellig opfattelse af forfatningsforslagets retlige status i forhold til grundloven.

Gruppeformanden hos Tjóðveldi, Annita á Fríðriksmørk fremhævede, at Tjóðveldi altid har ment, at det færøske folk står øverst, og derfor kan grundloven ikke stå øverst. Hun fremhævede, at forfatningen ikke er under grundloven – grundloven er aldrig sat i kraft på Færøerne, og derfor er man ikke bundet af den. Det er således også tilsigtet, at forfatningsforslaget ikke nævner grundloven. Endelig fremhævede hun, at det er op til danskerne selv at fortolke lovforslaget. Danmark kan fortolke lovforslaget, som man vil – det er imidlertid det færøske folk, som bestemmer. Annita á Fríðriksmørk tilkendegav, at der ikke er tale om et løsrivelsesdokument, selv om hun ville ønske det. Hun fremhævede, at den uenighed, der er mellem Tjóðveldi og Javnaðarflokkurin om den forfatningsretlige status har været til stede i mange år - det er der ikke noget nyt i.

Gruppeformanden hos Javnaðarflokkurin, Helena Dam á Neystabø, tilkendegav, at forfatningsforslaget respekterer forfatningsretlige aftaler. Forfatningsforslaget er ikke i modstrid med grundloven og andre love. Der er ikke tale om et løsrivelsesdokument. Helena Dam á Neystabø fremhævede, at der er kommet mange gode bemærkninger fra borgerne. Direkte adspurgt, om forslaget er over, under eller ligestillet med grundloven, svarede Helena Dam á Neystabø, at forslaget respekterer alle de gældende aftaler, herunder grundloven.

Lagmand, Aksel V. Johannesen tilkendegav ligeledes, at hvis man sætter det på spidsen, så er en færøsk forfatning under grundloven. Lagmanden fremhævede, som også tidligere tilkendegivet, at der ikke er tale om et løsrivelsesdokument, ligesom han tilkendegav, at såfremt Lagtinget ønsker bemærkninger til lovforslaget, vil Lagtinget kunne udarbejde disse under den fortsatte behandling af forslaget.

Hanna Jensen fra Framsókn tilkendegav, at der er tale om en lov, som skal være over alt andet. Af præamblen fremgår det endvidere, at forfatningen ikke sætter eksisterende forfatningsretlige overenskomster og internationale aftaler ud af kraft.

Oppositionen var overordnet set imod lovforslaget i den nuværende udformning. De enkelte oppositionspartier er dog ikke indbyrdes enige om, hvad der skal ændres i det nuværende lovforslag.

Sambandsflokkurin er generelt det parti, som er mest kritisk over for det nuværende lovforslag. Partiet vil ikke støtte forslaget, som, man mener, er alt for uigennemskueligt. Partiet ønsker klarhed om, hvorvidt lovforslaget står under, ved siden af eller over grundloven. Sambandsflokkurin er endvidere enig i konklusionerne i Lagtingets administrations notat.

Formanden for Sambandsflokkurin, Bárður Nielsen, ønskede endvidere klarhed over, hvordan lovforslaget gør det bedre for folket.

Kaj Leo Holm Johannesen fra Sambandsflokkurin tilkendegav, at der bør være en folkeafstemning om samhörighed eller løsrivelse, og at man ikke skal krybe uden om hele tiden. Man bør kan stå ved, om forfatningsforslaget er over eller under grundloven.

Formanden for Sjálvstýri, Jógvan Skorheim, var bekymret for, at ordlyden i forfatningsforslaget kan medføre, at færingerne anderkender grundloven. Han ønskede derfor at få at vide, om grundloven hører under definitionen "forfatningsretlige aftaler". Han fremhævede, at det er fakta, at det færøske folk aldrig har valgt, at grundloven skal være gældende for Færøerne.

Miðflokkurin tilkendegav, at det er et ufravigeligt krav, at lovforslaget skal indeholde en bestemmelse om forbud mod abort. Flere andre lagtingsmedlemmer fra de andre partier var enige heri. Formanden for Miðflokkurin, Jenis á Rana, mener, at det må være klart, hvad befolkningen stemmer om. Det må et § 25-udvalg sørge for. Jenis á Rana tilkendegav endvidere, at det tydeligere bør fremgå, at det er kristendommen, der er grundlaget under Færøerne.

Miðflokkurin og Jógvan á Lakjuni fra Folkeflokkurin var endvidere enige om, at forfatningsforslaget skal indeholde et forbud mod aktiv dødshjælp.

Jógvan á Lakjuni, fra Fólkaflokkurin fremhævede blandt andet, at en færøsk grundlov skal stadfæste, at ægteskabet er mellem mand og kvinde.

Jákup Mikkelsen fra Fólkaflokkurin mener ikke, at man bør tage stilling til et forfatningsforslag, før Færøerne er parate til at løsrive sig.

Fólkaflokkurin henholder sig i øvrigt generelt til notatet fra Lagtingets administration om at tilbagevise lovforslaget og mener således, at koalitionen overtræder gældende regler ved ikke at tilbagevise forslaget. Formanden for Fólkaflokkurin, Jørgen Niclasen tilkendegav, at der er et grundlæggende dilemma i forbindelse med en afstemning. Hvis flertallet stemmer ja, vil det betyde, at færin-

ger siger ja til grundloven på Færøerne. Er der et flertal af nej-stemmer, vil det betyde, at man frasiger sig sin selvbestemmelsesret. Jørgen Niclasen nævnte, at man skal vedtage en grundlov for Færøerne, som kan være klar, når folket er klar til løsrivelse. Endelig tilkendegav han, at lovforslaget ikke indeholder lovbemærkninger, fordi Javnaðarflokkurin og Tjóðveldi ikke kan blive enige om indholdet heraf.

Flere lagtingsmedlemmer udtalte bekymring over, at forslaget kan komme til folkeafstemning, uden at befolkningen ved, hvad det reelt er, de skal stemme om. Når ikke engang Lagtinget er enig om, hvilket status forfatningsforslaget har, må man undlade, at forslaget komme til folkeafstemning.

Generelt kan det siges, at der gennem hele debatten, var langt mellem de enkelte partier i spørgsmålet om en færøsk forfatning – også inden for koalitionen.

Der er således ikke noget, der på nuværende tidspunkt peger på en bred opbakning til lovforslaget i den foreliggende form.

Alligevel skinnede det dog igennem, at flere af partierne ønsker, at man får en forfatning, men at man er langt fra hinanden i forhold til indholdet.

Lagmanden udtalte efterfølgende i et interview med Kringvarp Føroya (Færøernes TV og Radio), at han fortsat håber på bred enighed og helst ser, at alle 33 medlemmer stemmer for forfatningsforslaget. Han forventer, at forslaget kommer til folkeafstemning i det kommende år.

Den politiske kommentator, Árni Gregersen, sagde i den færøske TV-avis den 24. oktober, at den dårlige stemning blev lagt, da man startede med at stemme om tilbagevisning af lovforslaget. Et argument som både Fólkaflokkurin og Sambandsflokkurin brugte gennem dagens debat. Ifølge Gregersen er der tale om, at det faglige håndværk ikke er i orden. Han fremhævede endvidere, at hele debatten i Lagtinget bar præg af, at den politiske diskussion for tiden består af oppositionen mod koalitionen.

Netavisen vp.fo har tirsdag spurgt sine læsere, om forfatningsforslaget er under, over eller ligestillet med grundloven. 1174 har svaret.

Af dem svarede 26 pct., at en færøsk forfatning vil være over grundloven.

52 pct. svarede, at en færøsk forfatning vil være under grundloven.

9 pct. mener, at den vil være ligestillet med grundloven.

For 13 pct. har det ingen betydning, hvilken status forfatningsforslaget har i forhold til grundloven.

Heller ikke i går, hvor Lagtinget var samlet for at beslutte, om forfatningsforslaget skulle sendes i et særligt nedsat § 25-udvalg, lykkedes det at opnå bred enighed.

Oppositionen valgte således at stemme imod forslaget og viste derved endnu engang, at man ikke ønsker det nuværende forfatningsforslag behandlet i Lagtinget.

Ud af de 30 fremmødte lagtingsmedlemmer stemte 14 imod forslaget og 16 stemte for.

Forfatningsforslaget er dermed sendt til videre behandling i et § 25-udvalg.

Udvalgets medlemmer forventes valgt den 8. november.

Der skal være 12 medlemmer i udvalget: to fra hver af de fire store partier, et fra hver af de tre små partier samt løsgængerer Sonja Jógvansdóttir.

Med venlig hilsen

Lene Moyell Johansen